

UNESCO Chair
on Engineering
Education

نوآوری‌های آموزشی

آرمان‌های یونسکو برای آموزش

سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو) در چهارم نوامبر ۱۹۴۶ تأسیس شد و در شانزدهم نوامبر همان سال چهل و شش کشور از جمله ایران اساسنامه آن را امضا کردند. یونسکو در بند اول اساسنامه خود، هدف از تشکیل این سازمان را چنین بیان می‌دارد: «کمک به استقرار صلح و امنیت از طریق همکاری میان ملت‌ها در زمینه‌های آموزش، علوم و فرهنگ به منظور افزایش احترام همگان به عدالت، حاکمیت قانون، حقوق بشر و آزادی‌های اساسی برای همه، بدون توجه به تفاوت‌های نژادی، جنسیت، زبان و مذهب، مطابق با منشور ملل متحد». یونسکو برای اینکه بتواند اهداف خود را در قرن بیست و یکم تحقق بخشد، می‌کوشد چالش‌ها و پیامدهای جهانی شدن را، با همه پیچیدگی‌هایش، درک نموده و به تعیین راهبردها و خط‌مشی‌هایی از موضع فرارشته‌ای، میان‌رشته‌ای و بین فرهنگی بپردازد، به گونه‌ای که همگان از دستاوردهای آن بهره‌مند شوند.

«کمیسیون‌های ملی»، نهادهای رابط کشورها با یونسکو در اجرای طرح‌ها و برنامه‌های تصویب‌شده و پیشبرد اهداف و تعهدات بین‌المللی در خصوص اجرای توصیه‌نامه‌ها و کنوانسیون‌ها هستند. در حال حاضر ۱۹۵ کمیسیون ملی در کشورهای عضو یونسکو در مناطق مختلف جهان فعالیت می‌کنند. کمیسیون ملی یونسکو ایران پس از پذیرش عضویت ایران در یونسکو با تصویب مجلس شورای ملی وقت، در سال ۱۳۲۷ تشکیل شد [۱]. رسالت اصلی کمیسیون ملی در کشور ما، تعیین کاستی‌ها، تمرکز نیروها بر حوزه‌های اولویت‌دار و بحران‌زای ملی و جهانی و اجتناب از تلاش‌های حاشیه‌ای است. کانون اصلی فعالیت‌ها، مطالعه و بررسی اندیشه‌ها و تبادل اطلاعات و توسعه توان و ظرفیت کشور در زمینه آموزش، علوم، فرهنگ و ارتباطات با توجه به معیارهای بین‌المللی است. راهبرد اصلی در هدایت اقدام‌ها موارد زیر است: تقویت ارتباط بین تحقیقات و سیاست‌گذاری‌ها، شناسایی و تعیین خط‌مشی‌های موفق، توسعه ظرفیت‌های نهادی و انسانی کشور و حساس کردن دولت و جامعه نسبت به موضوع‌های مهم و روزآمد جهانی.

یونسکو دارای شبکه‌های تخصصی متعدد است. این بخش، شامل نهادها و شبکه‌هایی است که تحقیق، تعلیم و توسعه را در آموزش عالی پیرامون یک موضوع خاص در جهان، تشویق و ترویج می‌کند. از جمله این شبکه‌ها کرسی‌های یونسکو و دانشگاه‌های همزاد است. برنامه «دانشگاه‌های همزاد»^۱ در سال ۱۹۹۲ آغاز شد. هدف از تشکیل این برنامه مقابله با پدیده فرار مغزها در کشورهای جنوب از طریق توسعه همکاری بین دانشگاهی و به اشتراک گذاردن دانش در بین کشورها، بر اساس همبستگی فکری و تفاهم علمی است. برنامه دانشگاه‌های همزاد شامل آموزش، تحقیق و مبادله اطلاعات در بین دانشگاه‌هاست و چارچوبی را برای مبادله اطلاعات در زمینه‌های فعالیت یونسکو یعنی آموزش، علوم طبیعی، علوم اجتماعی و انسانی، فرهنگ، ارتباطات و اطلاعات فراهم می‌کند. شرکت‌کنندگان اصلی در این برنامه دانشگاه‌ها، مراکز پژوهشی، انجمن‌های علمی، بنیادها و سازمان‌های دولتی و غیردولتی، بخش‌های خصوصی و عمومی فعال در حوزه آموزش عالی است. نوع کار دانشگاه‌های همزاد گسترده و متنوع است که از آن میان می‌توان فعالیت‌های پژوهشی، برگزاری جلسات سخنرانی، گردهمایی و کنفرانس در سطوح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی، اعزام دانشجویان و استادان و تشکیل دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی را نام برد. در حال حاضر یونسکو دارای ۶۰ شبکه دانشگاهی در سرتاسر جهان است [۱].

¹ University Twinning and Networking Program (UNITWIN)

«کرسی‌های یونسکو»^۲ ارگان‌هایی ملی یا منطقه‌ای است که پیرامون یک موضوع خاص علمی فعالیت می‌کنند. یک کرسی یونسکو می‌تواند به‌عنوان واحد جدید آموزشی یا پژوهشی در یک دانشگاه یا نهاد تحقیقاتی در حوزه آموزش عالی برای دوره‌ای چهار ساله تشکیل شود. این واحد باید دارای سرپرست و مدیر علمی برجسته در آن حوزه تخصصی، تعدادی پژوهشگر و اعضای هیئت‌علمی متخصص و دانشجو و محقق باشد که به انجام تحقیقات در سطوح عالی آموزشی و پژوهشی بر اساس زمینه فعالیت کرسی بپردازند. تا پایان سال ۲۰۲۲ یونسکو دارای ۹۱۴ کرسی و بیش از ۶۰ شبکه دانشگاهی در سرتاسر جهان بوده است. تا پایان سال ۱۴۰۱ تعداد ۱۷ کرسی یونسکو در ایران تشکیل شده که از این میان ۶ کرسی در دانشگاه تهران مستقر است [۱ و ۲].

در سپتامبر سال ۲۰۰۰ میلادی، سازمان ملل متحد، «اهداف توسعه هزاره سوم» (MDGs)^۳ را، که به امضای ۱۸۹ کشور عضو رسیده بود منتشر کرد. این بیانیه شامل ۸ آرمان و ۲۱ هدف بوده است. با پایان بازه زمانی حصول به اهداف توسعه هزاره سوم، در سپتامبر سال ۲۰۱۵ میلادی، بیش از ۱۵۰ رهبر جهان در اجلاس سازمان ملل شرکت کردند و «اهداف توسعه پایدار» (SDGs)^۴، شامل ۱۷ آرمان و ۱۶۹ هدف، مورد توافق ۱۹۳ کشور عضو سازمان ملل متحد قرار گرفت. با تصویب این معاهده کشورهای جهان ملزم شدند تا بر مبنای این شاخص‌ها گزارش‌های کشورهای کشوری و ملی خود را تهیه و به مجامع بین‌المللی ارائه کنند [۳ و ۴ و ۵]. کشورهای امضاکننده دستور کار متعهد شدند که طی یک دوره ۱۵ ساله، پیگیری اجرای این دستورالعمل باشند و آنرا به‌طور مرتب مرور و بازبینی نمایند و دستاوردهای آنرا گزارش نمایند.

از میان آرمان‌های هفده‌گانه توسعه پایدار ۲۰۳۰ سازمان ملل، هدف شماره ۴ به آموزش اختصاص یافته است. نظر به اینکه آموزش، در تحقق کلیه اهداف این دستور کار نقش اصلی و محوری به عهده دارد. در نشستی که در شانگهای برگزار شد، هدف چهارم به اتفاق آرا به‌عنوان اولویت اول دستور کار جهانی ۲۰۳۰ شناخته شد و تأکید گردید که آموزش نه تنها به‌هدف چهارم محدود نمی‌شود، بلکه لازم است به‌عنوان اساس موفقیت سایر اهداف توسعه پایدار، مورد توجه قرار گیرد. بیانیه مربوط به‌بند چهارم دستور کار، در ماه می ۲۰۱۵ در مجمع جهانی آموزش، که در اینچئون کره جنوبی برگزار شد، به تصویب رسید. در این بیانیه، هدف اصلی بند ۴، «تضمین آموزش با کیفیت، برابر و فراگیر، و ترویج فرصت‌های یادگیری مادام‌العمر برای همه»، در نظر گرفته شده است. در همین بیانیه، برای کمک به برنامه‌ریزی و اجرای صحیح بند ۴، هدف فوق به‌صورت ده هدف فرعی، یا دستاورد قابل اندازه‌گیری، سامان یافته است:

- ۱-۴. تضمین اینکه همه دختران و پسران، تا سال ۲۰۳۰، دوره‌های آموزش ابتدایی و متوسطه را به‌صورت کیفی، منصفانه و بدون پرداخت هیچ‌گونه شهریه، به‌طور کامل و با دستیابی به نتایج مؤثر در حوزه یادگیری، به پایان برسانند.
- ۲-۴. تضمین دسترسی همه دختران و پسران به آموزش پیش‌دبستانی و مراقبت و رشد کیفی در اوان کودکی، به‌منظور آماده‌سازی آنها برای آموزش ابتدایی، تا سال ۲۰۳۰.
- ۳-۴. تضمین دسترسی برابر همه زنان و مردان، به آموزش عالی و دانشگاهی و آموزش فنی و حرفه‌ای مقرون به‌صرفه و کیفی، تا سال ۲۰۳۰.
- ۴-۴. افزایش چشمگیر تعداد جوانان و بزرگسالان دارای مهارت‌های مرتبط از جمله مهارت‌های فنی و حرفه‌ای لازم برای اشتغال، یافتن، شغل شرافتمندانه و نیز کارآفرینی، تا سال ۲۰۳۰.
- ۵-۴. ریشه‌کنی نابرابری‌های جنسیتی در آموزش و تضمین دسترسی برابر به همه مقاطع آموزش و تربیت فنی و حرفه‌ای برای اقشار آسیب‌پذیر، از جمله معلولان، افراد بومی و کودکانی که در شرایط آسیب‌پذیر زندگی می‌کنند و یا خود آسیب‌پذیر هستند، تا سال ۲۰۳۰.

² UNESCO Chairs

³ Millennium Development Goals (MDGs)

⁴ Sustainable Development Goals (SDGs)

۴-۶. تضمین اینکه، تا سال ۲۰۳۰، همه جوانان و تعداد قابل توجهی از بزرگسالان، اعم از زن و مرد، به سواد خواندن، نوشتن و حساب کردن دست یابند.

۴-۷. تضمین اینکه، تا سال ۲۰۳۰، همه فراگیران، به دانش و مهارت‌های لازم برای ترویج توسعه پایدار دست یابند؛ به‌ویژه از طریق: آموزش برای توسعه پایدار و آموزش و ترویج شیوه‌های زندگی پایدار، حقوق بشر، تساوی جنسیتی، ترویج فرهنگ صلح و نبود خشونت، شهروندی جهانی و احترام به تنوع فرهنگی و مشارکت فرهنگ در تحقق توسعه پایدار.

۴-الف. ایجاد و به‌روزرسانی امکانات آموزشی مناسب برای کودکان، معلولان و زنان و مردان و تأمین فضاهای یادگیری مؤثر، فراگیر، به‌دور از خشونت، و امن، برای همه.

۴-ب. افزایش چشمگیر تعداد بورس‌های اعطا شده در جهان، به کشورهای در حال توسعه، به‌ویژه کشورهای دارای پایین‌ترین سطح توسعه یافتگی، کشورهای جزیره‌های کوچک در حال توسعه و کشورهای آفریقایی، برای ثبت نام در مقاطع مختلف آموزش عالی؛ از جمله در حوزه‌های آموزش فنی و حرفه‌ای، فناوری اطلاعات و ارتباطات، رشته‌های فنی مهندسی و علمی در کشورهای توسعه‌یافته و سایر کشورهای در حال توسعه، تا سال ۲۰۳۰.

۴-ج. افزایش قابل ملاحظه تأمین معلمان واجد شرایط، از جمله از طریق: همکاری‌های بین‌المللی برای تربیت معلم در کشورهای در حال توسعه؛ به ویژه در کشورهای دارای پایین‌ترین سطح توسعه‌یافتگی و کشورهای جزیره‌های کوچک در حال توسعه، تا سال ۲۰۳۰.

از بین دستاوردهای ده‌گانه فوق، بندهای ۴-۳ و ۴-۴ و ۴-ب، به‌طور مستقیم، به آموزش عالی اختصاص یافته است. پس از تصویب نهائی چارچوب عمل جهانی آموزش ۲۰۳۰ در یونسکو در نوامبر ۲۰۱۵، و انتشار رهنمودهای فنی برای هدایت آن در سطح ملی، کمیسیون ملی یونسکو اقدام به تهیه «سند ملی آموزش» نمود [۶]. این کمیسیون، از بدو فرایند تهیه و نهائی‌سازی چارچوب عمل جهانی آموزش ۲۰۳۰ در یونسکو، در خصوص محتوای این سند مشورت‌های گسترده ملی را با نهادهای ذی ربط، به‌منظور جمع‌بندی نقطه نظرات ایران، به عمل آورد. گروه آموزش این کمیسیون، که اعضای آنها از متخصصان برجسته علمی و آموزشی کشور و نمایندگان وزارتخانه‌های آموزش و پرورش، علوم، تحقیقات و فناوری، بهداشت درمان و آموزش پزشکی، تعاون، کار و رفاه اجتماعی؛ سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، رؤسای دانشگاه‌های فرهنگیان، فنی-حرفه‌ای و علمی کاربردی بودند، تهیه سند ملی آموزش ۲۰۳۰ را در دستور کار خود قرار دادند. بر این اساس، ۳۰ کارگروه ملی تشکیل شد تا مطابق با شرح وظایف سازمانی خود، مسئولیت تهیه سند آموزش ۲۰۳۰ را بر عهده گیرند. از این میان چهار کارگروه زیر به آموزش عالی اختصاص یافت.

- دانشگاه‌ها و نهادهای آموزش عالی،
- فناوری و تجهیزات آموزش‌های غیررسمی مهارتی،
- توسعه همکاری‌های علمی و بین‌المللی در آموزش عالی،
- توسعه همکاری‌های بین‌المللی در آموزش مهندسی

وظیفه تشکیل و راهبری کارگروه ۴-ب، با هدف تهیه سند «توسعه همکاری‌های بین‌المللی در آموزش مهندسی»، به کرسی یونسکو در آموزش مهندسی محول شد. نتیجه بررسی‌های این کارگروه در سند ملی آموزش ۲۰۳۰، در تاریخ ۲۰ آذرماه ۹۵ رونمایی شد. سند توسعه همکاری‌های بین‌المللی در آموزش مهندسی از اینجا قابل دستیابی است [۷]

منابع

۱. کمیسیون ملی یونسکو <https://fa.irunesco.org> (دسترسی بهار ۱۴۰۲)
۲. فهرست ۹۱۴ کرسی یونسکو تا پایان سال ۲۰۲۲ میلادی (دسترسی بهار ۱۴۰۲) (اینجا)
3. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development (accessed Sept 2019) ([here](#))
4. UNESCO et.al. 2015. Education 2030, Incheon Declaration: Towards Inclusive and equitable quality education and lifelong learning for All,

۵. سازمان ملل متحد، ۲۰۱۵. دگرگون ساختن جهان ما، دستور کار ۲۰۳۰ برای توسعه پایدار (ترجمه مهرناز پیروز نیک)، کمیسیون ملی یونسکو. (دسترسی زمستان ۱۳۹۸) (اینجا)
۶. کمیسیون ملی یونسکو، ۱۳۹۵. «سند ملی آموزش ۲۰۳۰ جمهوری اسلامی ایران؛ به سوی آموزش و یادگیری مادام‌العمر با کیفیت، برابر و فراگیر برای همه» (ویرایش اول)، ۳۶۸ صفحه.
۷. کرسی یونسکو در آموزش مهندسی، «سند توسعه همکاری‌های بین‌المللی در آموزش مهندسی»، (دسترسی آبان ۱۳۹۸) (اینجا)

دکتر حسین معماریان،

اسفند ۱۴۰۱